

*Ephes. Concil.*¹: Non secundum appositionem conjunctionis intelligimus modum. Sicut etiam in unione hominis ad Deum, quæ est per gratiam adoptionis, non additur aliquid Deo, sed illud, quod divinum est, apponitur homini. Unde non Deus, sed homo perficitur.

Ad secundum dicendum, quod persona dicitur incommunicabilis, in quantum non potest de pluribus suppositis prædicari; nihil tamen prohibet plura de persona prædicari. Unde non est contra rationem personæ sic communicari, ut subsistat in pluribus naturis; quia etiam in personam creatam possunt plures naturæ concurrere accidentaliter; sicut in persona unius hominis inventur quantitas et qualitas. Hoc autem est proprium divinæ personæ, propter ejus infinitatem, ut fiat in ea conensus naturarum, non quidem accidentaliter, sed secundum subsistentiam.

Ad tertium dicendum, quod, sicut supra dictum est², natura humana non constituit personam divinam simpliciter, sed constituit eam secundum quod denominatur a tali natura. Non enim ex natura humana habet Filius Dei, quod sit simpliciter, cum fuerit ab aeterno; sed solum quod sit homo. Sed secundum naturam divinam constituitur persona divina simpliciter. Unde persona divina non dicitur assumere divinam naturam, sed humanam.

COMMENTARIUS.

1. Sensus quæstionis est, non tantum an possit assumere, sed utrum assumpserit, et non quæratur de sola persona Filii, sed indefinite de persona, quia reliqua in sequentibus articulis tractanda sunt.

2. *Responsio.* — Assertio D. Thom. est, persona divinæ propriissime hoc convenire. In qua ponderat Cajetanus additam esse illam particulam, propriissime, quia alio modo minus proprio, etiam natura potest assumere, ut articulo sequenti D. Thom. ipse exposuit. Ratio autem D. Thom. est facilis, quia persona est principium, et proprius terminus incarnationis; sed verbum *assumere*, hanc duplēm habitudinem proprie significat; ergo.

3. *Primum argumentum.* — Primum argumentum D. Thom. est: Divinæ personæ nihil potest addi, quia est infinita, ac summe perfecta; sed quod assumitur, additur assumpti;

¹ In epist. 1 Syn. Eph. ad Nest., circa med. illius.

² Q. 2, art. 2.

ergo non potest hoc convenire divinæ personæ. Quod argumentum D. Thom. in responsione non solvit, sed potius confirmat probando illud principium, divinæ personæ non posse additionem fieri, tum auctoritate Cyrilli, tum exemplo filiationis adoptivæ, quam Deus homini communicat, illum sibi per gratiam uniendo, per quam tamen unionem nihil addatur Deo, sed ipsi homini; quo exemplo videtur indicare D. Thomas idem esse dicendum in praesenti mysterio.

4. Testimonium Cyrilli sumptum videtur ex epistola Concilii Alexandrini, cui ipse Cyrilus præfuit, ad Nestorium, quæ habetur 3 tom. Concil., in Concil. Ephes., et in alio Concil. Ephes., tom. 1, cap. 14, ubi sic dicitur: *Nec rursus appositione, vel quadam quoque continuatione, aut conglutinatione eam unitatem metimur; quibus verbis solum videatur doceri hanc unionem non fuisse accidentalem; an vero dici possit per hanc unionem aliquid additum esse Verbo, non ut accidental modo, sed substantiali illi conjunctum sit, hoc non videtur illo loco negari.* Deinde exemplum de filiatione adoptiva non videtur simile, quia cum Deus unit sibi hominem per gratiam, non fit Deus homo, sed homo efficitur Deus participatione; et ideo nil mirum est quod in ea unione hominis ad Deum nihil Deo addatur, sed homini; at vero in hoc mysterio Deus vere fit homo, et natura humana vere efficitur natura cuiusdam personæ divinæ; ergo necesse est ut illi addatur. Denique argumentum factum fundatum in vi verbi assumendi solutum non est, quia sumere est aliquid ad se sumere; ergo est aliquid sibi adiungere vel addere.

5. Dicendum est, quoniam res ipsa satis per se constat, D. Thom. solum docere voluisse debitum loquendi modum. Primum enim constat aliquid vere et realiter esse unitum Verbo, quod ante non erat, et si hoc solum significet verbum addendi, negandum non est aliquid additum esse Verbo; nihilominus tamen certum est, simpliciter et absolute nihil perfectionis esse additum Verbo, tum quia ipsum per se eminenter continebat quidquid est perfectionis in humanitate; tum etiam quia humanitas non se habuit in hoc mysterio, ut forma perficiens Verbum, sed potius (si aliquid habuit modum formæ) Verbum ipsum fuit quasi forma humanitatis; quanquam nec vere forma fuerit, sed solum terminus, aut actus perfectissimus. Unde tandem fit, quod ad modum loquendi spectat,

potius dicendum esse aliquid esse additum humanitati quam Verbo, quia Verbum immutatum mansit, humanitas vero est quæ perficitur, et a Verbo pendet, et in hoc solum simile est exemplum quod D. Thom. adducit.

6. Secundum argumentum D. Thom. est: Persona est incommunicabilis; ergo non potest aliquam naturam ad se sumere, quia non potest illam ad se sumere, nisi se illi communicando. Responsio consistit in distinctione antecedentis, est enim persona incommunicabilis aliis personis, non aliis naturis. Circa quam movet Cajetanus duo dubia. Alterum est circa distinctionem datam, sed non videtur necessarium, quia res est satis clara, advertendo, de ratione omnis rei individuae esse, ut sit aliquo modo incommunicabilis, non tamen simpliciter, et omni ratione, sed accommodate; unde de ratione individuae naturæ est, ut sit incommunicabilis pluribus naturis, quia in hoc consistit ejus singularitas, seu determinatio, et ideo contradictionem implicat, individuam naturam, etiam divinam, hoc modo communicari; potest tamen esse communis multis suppositis, quia hoc non pugnat cum singulari et individua ratione ejus; sicut repugnat formæ substantiali communicari alteri formæ, non vero materiæ. At vero e contrario de ratione suppositi est, ut non possit communicari alteri supposito, quia hoc pugnat cum singulari modo ipsius suppositi, quia dicit quiddam ultimo terminatum, sub quo non est aliud; huic autem modo non repugnat, ut suppositum communicetur multis naturis, quia licet ultimus terminus non possit ultra terminari, possunt tamen multa eodem termino ultimo terminari, ut in lineis et puncto videre est. Alterum dubium Cajetani est, an communicari multis naturis possit convenire supposito creato, quandoquidem non pugnat cum ratione suppositi ut sic. Sed hoc tractabitur infra, disp. 13, sect. ultima.

7. Tertium argumentum est: Persona constituitur per naturam; ergo non assumit illam, quia effectus non agit in causam suam; nullus enim potest agere in eam formam per quam constituitur, ut illam veluti trahat ad se constituendum. Responsio consistit in distinctione antecedentis: persona enim Verbi simpliciter non constituitur per humanitatem assumptam, sed per propriam divinam naturam, per humanitatem vero constituitur homo; et hoc est quod D. Thom. ait, solum constitui secundum quod denominatur a tali natura, hæc enim denominatio non est acci-

¹ 3, d. 5, q. 2, art. 2.

² Art. præc.

³ Q. 2, art. 1 et 2.

⁴ Cap. 2, inter princ. et med. c., tom. 3.

⁵ Art. præc.

ARTICULUS II.

Utrum divinæ naturæ conveniat assumere¹.

1. Ad secundum sic proceditur. Videtur quod naturæ divinæ non conveniat assumere, quia, sicut dictum est², assumere dicitur quasi ad se aliquid sumere. Sed natura divina non sumpsit ad se humanam naturam, quia non est facta unio in natura, sed in persona, sicut supra dictum est³. Ergo naturæ divinæ non competit assumere naturam humanam.

2. Præterea, natura divina communis est tribus personis. Si ergo naturæ convenit assumere, sequitur quod conveniat tribus personis. Et ita Pater assumpsit naturam humanam, sicut et Filius; quod est erroneum.

3. Præterea, assumere est agere; agere autem convenit personæ, non naturæ, quæ magis significatur ut principium quo agens agit. Ergo assumere non convenit naturæ.

Sed contra est, quod Augustinus dicit in lib. de Fide ad Pet.⁴: Illa natura, que semper genita manet ex Patre, id est, quæ est per generationem aeternam accepta a Patre, naturam nostram a matre sine peccato suscepit.

Respondeo dicendum, quod, sicut dictum est⁵, in verbo assumptionis duo significantur, scilicet, principium actionis, et terminus ejus. Esse autem assumptionis principium, convenit naturæ divinæ secundum seipsum, quia ejus virtute assumptionis facta est. Sed esse terminum assumptionis non convenit divinæ naturæ secundum seipsum, sed ratione personæ, in qua conside-

ratur. Et ideo primo quidem et propriissime persona dicitur assumere; secundario autem votest dici, quod etiam natura assumpsit naturam ad sui personam. Et secundum etiam hunc modum dicitur natura incarnata, non quasi sit in carnem conversa, sed quia naturam carnis assumpsit; unde Damascenus dicit¹: Dicimus naturam Dei incarnatam esse, secundum beatos Athanasium² et Cyrillum³.

Ad primum ergo dicendum, quod ly se est reciprocum, et refert idem suppositum. Natura autem divina non differt supposito a persona Verbi; et ideo in quantum natura divina sumit naturam humanam ad personam Verbi, dicitur eam ad se sumere. Sed quamvis Pater sumat naturam humanam ad personam Verbi, non tamen propter hoc sumit eam ad se; quia non est idem suppositum Patris et Verbi, et ideo non potest dici proprie, quod Pater assumat naturam humanam.

Ad secundum dicendum, quod illud, quod convenit naturae divinae secundum se, convenit tribus personis; sicut bonitas, sapientia, et humanusmodi. Sed assumere convenit ei ratione personae Verbi, sicut dictum est⁴. Et ideo soli illi personae convenit.

Ad tertium dicendum, quod, sicut in Deo idem est quod est, et quo est, ita etiam in eo idem est quod agit, et quo agit; quia unumquodque agit in quantum est ens; unde natura divina est illud quo Deus agit, et est ipse Deus agens.

COMMENTARIUS

1. Sensus questionis est, de incarnatione jam facta, sicut artic. praeced. diximus, an ratione illius, prout facta est, possit vere dici divina natura humanam assumpsisse; et quamvis Cajetanus intelligat questionem moveri de divina natura, tam significata nomine abstracto deitatis, quam significata nomine hujus Dei, existimo tamen D. Thom. praecipue intendere questionem priori sensu tradere, nam de hoc Deo, ut abstrahit a personis modo supra explicato, nihil D. Thom. disseruit; ut vero supponere potest pro personis, nulla restabat difficultas, cum constet quidquid convenit personae, convenire huic Deo

Lib. 3 Orth. fidei, c. 6, ad finem.

² In Symbolo suo, fin.

³ In Concil. Chal., act. 1, post epist. Cyr., ad Joan., ep. Antioe.

⁴ In corp. art.

supponenti pro personis; quia vero divinitas hoc modo significata, ex modo significandi non videtur supponere pro persona, ideo de illa sub hac ratione est specialis difficultas, quam D. Thomas explicare intendit.

2. Responsio est, naturae divinae convenire assumere, non primario, sed secundario; ad quam confirmandam afferit D. Thom., in argu- mento Sed contra, testimonium August., seu potius Fulgen., lib. de Fide ad Pet., c. 2, ubi sic ait: *Natura, quæ semper genita ex Patre, naturam nostram a matre sine peccato suscepit*; cuius locutionis prior pars est impropriissima, et in rigore falsa, quia divinitas non est genita; et ideo D. Thom. illam pie explicat hoc modo: *Natura per generationem accepta, quæ expositio vera est*; sed illa vel alia simili admissa, fit inefficax hoc testi- monium ad posteriorem partem confirmandam, nam pari ratione exponi poterit in sensu im- propreo; dici enim potest ibi naturam genita- tam sumptam esse improprie pro persona, ut littera etiam contextus indicare videtur.

3. Omissa ergo auctoritate, ratio, qua D. Thomas confirmat conclusionem, est evidens. Quia ex duabus habitudinibus, quas verbum assumendi includit, altera, quæ est habitudo principii, convenit primo et per se naturae, quia illius est virtus agendi; altera vero, scilicet, habitudo termini, quamvis per se primo non conveniat naturae, quia non est natura immediate alteri nature copulata, convenit tamen ratione personæ, in qua sibi naturam conjunxit. Hinc ergo concludit D. Thomas, non solum posse dici naturam divinam huma- nam assumpsisse, sed etiam fuisse incarnata, id est, carni conjunctam, quamvis non in illam conversam.

4. Et hanc locutionem fuisse ab antiquis Patribus usitatam, constat ex iis quæ supra adduximus, disput. 7, sect. 2, in fine, quibus addi possunt Fulgent., q. 2, ad Ferrandum; et Pet. Diacon., libr. de Incarnat., cap. 2; et Augustin., 4 de Trinit., cap. 7 et 11, ubi dicit formam Dei assumpsisse formam servi, et in Enchir., cap. 34, dicit corpus fuisse a divinitate susceptum, et epist. 57, dicit divinitatem fuisse participem factam nostræ mortalitatis; et eodem sensu Nazian., orat. 1, dicit divinitatem fuisse exinanitam, et orat. 51, corpus esse cum divinitate, a qua susceptum est; et fere eodem modo loquitur Leo Pap., epistol. 10, et alia sumi possunt ex Niceta, lib. 3 Thes., cap. 34 et 35

5. Solum est observandum D. Damasc., lib.

3 Fid., cap. 11, non videri admittere illam locutionem simpliciter, sed cum addito aliquo quasi restringente vel definiante illam ad personam Verbi; negat enim divinitatem esse incarnatam, quamvis concedat naturam Verbi esse incarnatam, quia cum divinitas ex modo significandi non supponat pro persona, si absolute incarnata dicatur, significatur ipsam primario et adæquate atque adeo in omnibus personis fuisse incarnatam, quod falsum est; addendo vero naturam Verbi, seu divinitatem in Verbo fuisse incarnatam, jam significatur non secundum se, sed in una persona fuisse carni unitam. Propter quod Nicet., lib. 3 Thes., cap. 11, absolute dicit: *Errorne non caret si naturam divinam incarnatam esse dicamus, vel si carnem a natura divina assump- tam fuisse dixerimus*. Gabriel vero in 3, d. 5, concl. 4 et 5, admittit naturam divinam esse incarnatam, et univisse sibi naturam humanam, non tamen eam assumpsisse. Sed cum res constet, et modus loquendi D. Thom. sit communis Sanctorum, non est quod in illo timeamus; et Damasceni quidem admonitio non displicet, tamen ubi jam non est erroris periculum, non est adeo necessaria, praesertim quia in rigore sermonis, sicut divinitas simpliciter dici potest unita carni, ita dici potest incarnata, nam idem est sensus. Note- tur tamen obiter ex D. Thom. discursu, *incar- natam esse*, vel *assumpsisse humanitatem*, non eodem modo dici de Verbo et de divinitate; de Verbo enim dicitur, ut de proprio termino ad quem unio facta est, de divinitate vero solum quia eidem termino unionis, seu Verbo conjuncta est. Sed de hac locutione, et de aliis quæ ex illa sequuntur, dicemus latius infra, q. 16, art. 5; rem vero ipsam magis disputatione sequenti explicabimus.

6. Solutiones ad primum et secundum sa- tis ex dictis sunt expositæ. Solutio etiam ad tertium clara est; quia vero in illa dicit D. Thomas naturam divinam esse, et qua Deus agit, et Deum ipsum agentem, inde colligit Cajetanus D. Thomam non solum hic ques- tionem tractare de deitate, sed etiam de hoc Deo; colligit deinde hunc Deum, prout ab- trahit a personis, esse primarium principium assumptionis, licet non sit primarius terminus. Sed neutrum colligitur ex D. Thoma, quia potius supponit ipsi Deo convenire effi- cere, ut inde concludat propter summam simplicitatem etiam posse tribui deitati, quia in Deo idem est, quo est, et quod est; quod est verum de essentia et persona, etiam si non

admitteretur hic Deus abstractus a personis, ut Cajetanus opinatur; et ideo nihil quod ad illam questionem pertineat ex hac solutione sumi potest, quidquid de re ipsa sit.

DISPUTATIO XII,

in duas sectiones distributa.

DE PERSONA ASSUMENTE, ET HUMANITATI UNITA PER INCARNATIONEM, PROUT FACTA EST.

Tota hujus questionis materia in duas par- tes supra divisa est, et ita duabus disputatio- nibus illis partibus respondentibus eam com- prehendemus; quarum altera pertinet ad incarnationem jam factam; altera ad possibili- lem. In præsenti disputatione de priori parte agendum est, in qua duo tantum occurunt consideranda. Primum est quasi materiale, scilicet, quæ persona divina fuerit incarnata; alterum est quasi formale, scilicet, quæ fuerit ratio terminandi naturam assumptam.

SECTIO I.

Utrum sola persona Filii fuerit incarnata, et hu- manitatem assumpserit.

1. Sabelliani. — Augustinus. — Petrus Gnaphæus. — Socrates. — Patripassiani. — Anselmus. — Quod persona Filii incarnata fuerit, nullus hæreticorum unquam negavit, ut satis in superioribus ostensum est, cum Christi divinitatem et humanitatem probaremus. Quod vero non tantum Filius, sed etiam Pater, et Spiritus Sanctus, incarnati fuerint, affirmarunt imprimis Sabelliani; cum enim personarum distinctionem negarent, conse- quens illis fuit ut Filium sine Patre incarnari posse negarent, quia non re, sed nomine tan- tum illos distinguebant, ut ex August. sumi- tur, lib. de Hæres., in 36 et 41. Petrus etiam Gnaphæus fertur in hunc incidisse errorem, de quo satis in disp. 7, sect. 2 et 3, diximus. Refert item Socrates, lib. 2 Histor., cap. 19, fuisse coactum Concilium quoddam contra hæreticos dictos Patripassianos, qui totam Trinitatem incarnatam fuisse dicebant. Denique tempore D. Anselmi hic error excitatus est, et in Concilio quodam Rhemensi damna- tus, ut ipse refert lib. de Incarnat. Verbi, quem contra illum errorem scripsit.

2. Dico tamen primo: ex divinis personis sola persona Filii incarnata est, et humanita- tem assumpsit. Est de fide definita in quinta Synodo, collat. 8, can. 4 et 10, et Concilii La-